

Ustavni sud Republike Hrvatske

Dr. sc. Mato Arlović - sudac

Zajedničke europske vrijednosti i/ili vrijednosti nacionalnih država - dilema i/ili cilj?

Suvremeni svijet opterećen je (danas) znatnim proturječivostima koje su prisutne ili se prelamaju preko EU-e s jedne strane, a s druge strane i u njezinim članicama, pa tako i u Republici Hrvatskoj. Među tim proturječnostima osobito su intenzivne i uočljive one između zahtjeva za slobodnim kretanjem roba, rada i kapitala koji bi trebao biti osnova "novog svjetskog poretka" i "trampističkog" merkantalističkog duha i njegovog koncepta jačanja i dominacije nacionalne ekonomije. Zatim, u proturječnosti nacionalnih i supranacionalnih pravnih normi sa zahtjevom za internacionalizacijom ljudskih i manjinskih prava i sloboda, njihovim priznanjem pravnim uređenjem i zaštitom te realnim stanjem. Situaciju dodatno otežavaju migratorna kretanja, s velikim prilivom ljudi u EU, koji sa sobom donose nove kulture, jezike, običaje i tradicije, vjerska opredjeljenja pa i političko-pravne oblike i pristupe načinu življenja. Naravno, ona nisu istovjetna naslijeđenim, usvojenim i primjenjivim sustavom vrijednosti koje je kao općeprihvaćeno kulturno naslijeđe temelj na kojim počiva koncept ujedinjene Europe. Dakako, da ove proturječnosti pa i napetosti njima uvjetovane djeluju: a) na međudnose između članica i EU-a; b) na naslijeđeni i općeprihvaćeni europski sustav vrijednosti, poglavito na koncept ustavne države vladavine prava u kojoj se priznaju i ustavno jamče ljudska i manjinska prava i slobode, bez diskriminacije po bilo kom osnovu; c) na mir, sigurnost i stabilnost kao opći preduvjet za ostvarivanje europskog koncepta ustavne države vladavine prava, jer ugroza ili gubitak mira, sigurnosti i stabilnosti općepoznato najveća je opasnost po ostvarivanje ne samo ljudskih i manjinskih prava i sloboda, već svakog društvenog prosperiteta. Zbog toga se EU i njezine članice može promatrati kao svojevrsni laboratorij, neovisno što su slični trendovi, pa i osnove iz kojih proizlaze prisutni i kod drugih u svijetu. Za naš znanstveni skup važno je razmotriti kako se sve ove situacije prelamaju na međudnose između članica i EU-a. Zatim, kakav je pravni okvir za provođenje politika u EU-i i da li je on dostatan da zaštiti zajedničko europsko

vrijednosno naslijeđe s jedne strane, a s druge strane dovoljno otvoren da omogućí ostvarivanje i afirmaciju vlastitog identiteta i kulturne samobitnosti naroda - država članica i kao sustava njihovog kulturnog naslijeđa koji je istovremeno i dio zajedničkog kulturnog dobra i vrijednosti EU-a. Otvara li EU svojim pravnim uređenjem zasnovanom na zajedničkom sustavu vrijednosti i podijeljenoj nadležnosti između njezinih tijela i država članica dovoljno prostora za afirmaciju i ostvarivanje nacionalnih gospodarskih, sigurnosnih i opće kulturnih interesa i ciljeva kao sastavni dio i/ili barem kao neremetilačkih faktora zajedničkih politika EU-a. Tu se samo po sebi postavlja pitanje mogu li i do koje mjere države - članice u EU - voditi svoje politike ili su one samo vođene kroz politiku EU-a. Nastavno to može otvarati pitanje: Što EU jeste? Zatim mogu li i smiju li politička liderstva država članica obzirom na europski pravni okvir dozvoliti da budu samo vođeni kroz politike EU-a; i time postati instrumenti za njezino provođenje umjesto njezinih kreatora; s ciljem da putem nje i kroz nju ostvaruju kako zajedničke interese i ciljeve EU-e, tako i interese i ciljeve svojih naroda i država.

Sve opisano prisutno je i u Republici Hrvatskoj te u njezinom međuodnosu sa EU-om, ali i u problemima i proturječnostima kojima je EU izložena u međunarodnim odnosima. Nekim od tih problema i otvorenih pitanja baviti ću se u ovom radu. Ne, s namjerom da ih u cijelosti obradim i na pitanja koja iz njih naviru dam moguće, a ponajmanje konačne odgovore, već prije svega da bi ih detektirao kao potrebne i nužne za daljnje analiziranje i proučavanje. Uostalom moja znanja i iskustva (vjerujem i bilo kojeg drugog pojedinca) nisu takva ni po kvantitetu ni po kvalitetu da bi mogla detektirati sva ova otvorena pitanja i probleme. Naprosto stoga što su ona pitanja i problemi danas svake države, asocijacije kojoj pripada pa i cjelokupne međunarodne zajednice, a obuhvaćaju sve oblike ispoljavanja egzistirajućih društvenih odnosa u društvenoj i državnoj zajednici. U prilog potvrde ove konstatacije je i naša znanstveno-stručna konferencija koja je i internacionalna i interdisciplinarna, ali koja, usprkos tome, nema ambiciju na sva ova pitanja i problema dati konačne odgovore. No, one do kojih dođe spremna je prezentirati javnosti i omogućiti joj njihovu dostupnost za korištenje u opsegu i mjeri koju ona (prije svega politička i znanstvena) ocijeni potrebnom, upotrebljivom i svrhovitom. Ovim radom nastojat ću u tom pravcu i sam dati skroman doprinos, barem toliki da sudionike znanstveno-stručnog skupa zainteresiram za njih te da o njima cjelovito otvoreno znanstveno-stručno progovorimo i izložimo svoja stajališta i moguće odgovore. Ako u tome, makar i dijelom, uspijem ovaj rad je postigao svoju namjenu.

Ključne riječi: zajedničko europsko naslijeđe, identitet, država, ljudska i manjinska prava i slobode, vođenje politika, zajednički i parcijalni interesi, mir, sigurnost i stabilnost.